

Huvudman

Jönköpings kommun
kommunstyrelse@jonkoping.se

Beslut

Datum 2026-04-29
Dnr SI 2025:10800
Sida 1 (36)

Ärendet

Tillsyn av gymnasieskolan Sandagymnasiet rektorsområde 4 i Jönköpings kommun.

Beslutet i korthet

Skolinspektionen har våren 2026 genomfört en planerad tillsyn av Sandagymnasiet rektorsområde 4. Skolbesöket genomfördes den 3–5 februari 2026.

Skolinspektionen har identifierat omfattande och allvarliga brister i flera centrala delar av verksamheten. Elevers upprepade och längre frånvaro utreds inte. Inom ramen för arbetet med särskilt stöd föreligger omfattande och grundläggande brister vad gäller att anmäla och utreda elevers behov av särskilt stöd, upprätta samt följa upp och utvärdera åtgärdsprogram.

Vidare föreligger brister avseende skolenhetens förebyggande och åtgärdande arbete för att skapa trygghet och arbetet med studiero. Det saknas ett systematiskt arbete med såväl trygghet som studiero. För närvarande görs det varken adekvata kartläggningar av nuläget eller behovsanalyser kopplade till dessa områden. Detta minskar huvudmannens och skolenhetens möjlighet att kunna vidta riktade och relevanta åtgärder för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Vidare föreligger brist avseende att skolenheten saknar en plan mot kränkande behandling som uppfyller lagens krav. Skolenheten brister vidare i att all personal inte alltid agerar och anmäler till rektor vid uppgifter om kränkande behandling av elever. Det föreligger även brister avseende elevers medverkan vid utarbetning samt uppföljning av ordningsregler samt användning av mobiltelefoner och annan kommunikationsutrustning i undervisningen.

Därutöver konstateras en brist avseende elevernas tillgång till och användandet av läroböcker för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål samt gällande att lärarna särskilt ska beakta resultaten på de nationella proven vid betygssättningen.

Flera av ovan nämnda brister påverkar och förstärker varandra. Att elevers behov av särskilt stöd inte anmäls och utreds innebär en risk för att elever inte ges det stöd de behöver, vilket i sig ökar risken för bristande studiero. Det finns även kopplingar mellan bristerna i stödprocessen och frånvaro. Avsaknaden av en systematisk uppföljning och analys av tryggheten och studieron på skolenheten kan medföra att de åtgärder som vidtas inte får tillräcklig effekt och att skolenhetens arbete för att skapa trygghet och studiero blir kortsiktigt och ineffektivt. Detta problem förstärks i sin tur av

bristerna vad gäller planen mot kränkande behandling samt gällande att agera och anmäla vid uppgifter om kränkande behandling.

Skolinspektionen bedömer att bristerna avseende arbetet med att utreda frånvaro, arbetet med särskilt stöd och arbetet med studiero allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen och föreläggandet förenas därför med vite i dessa delar.

Beslut

Föreläggande vid vite

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 och 27 §§ skollagen (2010:800) Jönköpings kommun att vid vite av 4 000 000 kronor senast den 29 oktober 2026 ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande att utreda elevers frånvaro, att anmäla och utreda elevers behov av särskilt stöd, åtgärdsprogram och uppföljning och utvärdering av åtgärdsprogram samt förebyggande och åtgärdande arbete för att skapa studiero.

De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Jönköpings kommun inte följer detta föreläggande kan Skolinspektionen ansöka hos förvaltningsrätten om utdömande av vitet, därtill kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande vid vite gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande vid vite får enligt 28 kap. 2 § skollagen överklagas, se bilagan.

Jönköpings kommun ska vidta följande åtgärder:

Frånvaro

1. Rektorn ska, beträffande de elever som har upprepad eller längre frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövt. Utredningarna ska genomföras oavsett om frånvaron är giltig eller ogiltig. Rektorn ska i en förteckning dokumentera vilka elever som under perioden den 29 april 2026 till och med den 29 oktober 2026 bedömts ha upprepad eller längre frånvaro och vilket datum en frånvaroutredning har inletts för respektive elev. Om utredning bedömts som obehövt ska det av huvudmannens redovisning framgå skälen till detta. Förteckningen, samt tre färdigställda och avidentifierade utredningar, ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (15 kap. 16 § skollagen)

Särskilt stöd

2. Se till att vid minst ett tillfälle före den 29 maj 2026 informera samtliga lärare och övrig skolpersonal om skollagens krav kring när de ska anmäla till rektorn att en elev kan vara i behov av särskilt stöd. Inkom med en redogörelse för när och hur informationen har förmedlats i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (2 kap. 34 a §, 3 kap. 7 § skollagen)
3. Se till att de lärare som bedriver undervisning identifierar och anmäler vilka elever som, trots extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, befaras inte kommer att uppfylla de betygsriterier som minst ska uppfyllas. Inkom med en redogörelse avseende vilka elever som identifierats till och med den 22 oktober 2026 i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 7 § skollagen)
4. Rektorn ska, för varje anmälan om eventuellt behov av särskilt stöd som inkommer till rektorn – eller som redan inkommit men där utredning inte har påbörjats – starta en utredning om respektive elevs behov av särskilt stöd. Detsamma gäller för elever som getts särskilt stöd utan att vare sig anmälan eller utredning gjorts. Rektorn ska dokumentera hur många anmälningar som har inkommit till rektorn till och med den 22 oktober 2026 och vilket datum en utredning har startats för respektive elev. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 7 § skollagen)
5. Se till att rektorn, eller den rektorn har överlåtit beslutanderätten till, för varje utredning om särskilt stöd som avslutas före den 22 oktober 2026 fattar beslut om att utarbeta eller inte utarbeta åtgärdsprogram. I varje utarbetat åtgärdsprogram ska elevens behov av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Rektorn ska dokumentera hur många åtgärdsprogram som beslutats samt hur många beslut om att inte utarbeta åtgärdsprogram som fattats. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 9 § skollagen)
6. Se till att åtgärdsprogram innehåller uppgifter om när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Fem aktuella åtgärdsprogram ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 9 § skollagen)

Arbete för att skapa studiero

7. Se till att skolenheten följer upp elevernas studiero, analyserar vilka hinder som finns för att elever ska ha studiero samt utifrån analysen beslutar om åtgärder för att undanröja dessa hinder. Uppföljningen och analysen ska omfatta personalens gemensamma förhållningssätt och hur undervisningens genomförande påverkar studieron, exempelvis om det är tydligt för eleverna vad de ska ägna sig åt och om de får den ledning och stimulans samt de stödinsatser som de behöver. Huvudmannen ska i samband med redovisningen av vidtagna åtgärder inkomma med en redogörelse för resultatet av uppföljningen, vilka hinder som enligt analysen finns för att eleverna ska ha studiero samt beslutade och genomförda åtgärder. (4 kap. 4 § och 5 kap. 3 § skollagen)
8. Se till att mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning endast används vid undervisning enligt lärarens instruktioner i syfte att främja elevernas utveckling och lärande, eller utgör extra anpassningar eller särskilt stöd, eller om det enligt rektorns eller lärares bedömning i ett enskilt fall finns särskilda skäl att tillåta en elev att använda sådan utrustning. Huvudmannen ska dokumentera hur rektorn har följt upp och säkerställt att detta följs. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (5 kap. 4 a § skollagen)
9. Se till att upprätta skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som beslutats av rektorn. Den skriftliga rutinen ska delges Skolinspektionen i samband med redovisningen av vidtagna åtgärder. (5 kap. 4 e § skollagen)

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen Jönköpings kommun att senast den 29 oktober 2026 ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande elevers tillgång till läroböcker, förebyggande och åtgärdande arbete för att skapa trygghet och motverka kränkande behandling samt lärares skyldighet att särskilt beakta resultat på nationella prov vid betygsättning.

De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag som ovan skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Jönköpings kommun ska vidta följande åtgärder:**Elevers tillgång till läroböcker**

10. Se till att genomföra en uppföljning av tillgången till läroböcker i religion, historia och naturkunskap på skolenheten och i de programgemensamma ämnena på försäljnings- och serviceprogrammet samt av vilka inköp av läromedel som krävs för att tillgången ska motsvara vad eleverna behöver för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Inkom med en redogörelse för uppföljningen, dess resultat samt för vilka åtgärder som vidtagits för att säkerställa att eleverna har tillgång till läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (1 kap. 3 § skollagen, 15 kap. 17 § skollagen, Lgy25, 2.1 Kunskaper, 2.6 Rektorns ansvar och [SKOLFS 2010:261] om ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnen samt Skolverkets föreskrifter om ämnesplaner)

Förebyggande och åtgärdande arbete för att skapa trygghet och motverka kränkande behandling

11. Se till att rektorn följer upp elevernas trygghet i skolmiljön, analyserar vilka hinder som finns för att elever ska vara trygga samt utifrån uppföljningen och analysen av vilka behov som finns i verksamheten, beslutar om åtgärder som ska vidtas. Uppföljningen och analysen ska omfatta personalens gemensamma arbetssätt och förhållningssätt avseende trygghet samt värdegrundarbete kopplat till språkbruk. Huvudmannen ska i samband med redovisningen av vidtagna åtgärder inkomma med en redogörelse för resultatet av uppföljningen, vilka hinder som enligt analysen finns för att eleverna ska vara trygga samt beslutade och genomförda åtgärder. (4 kap. 4 och 5 kap. 3 § skollagen)
12. Se till att vid minst ett tillfälle innan den 29 maj 2026 klargöra för all skolpersonal deras befogenheter att vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet samt deras skyldighet att uppmärksamma och vidta nödvändiga åtgärder för att motverka, förebygga och förhindra alla former av kränkande behandling. Inkom med en redogörelse för hur och när informationen har förmedlats i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (1 kap. 5 § andra stycket, 2 kap. 34 a §, 5 kap. 6 § första och andra styckena skollagen samt Läroplan för gymnasieskolan (Lgy 25), 2.2 Normer och värden)
13. Se till att personal som får kännedom om att en elev kan anses ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med

verksamheten anmäler detta till rektorn. Rektorn ska dokumentera hur många sådana anmälningar som gjorts under perioden den 29 april 2026 till och med den 22 oktober 2026. Dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. Huvudmannen ska även inkomma med fem kränkingsanmälningar om sådana gjorts. (6 kap. 5 och 10 §§ skollagen, Lgy25, 2.6 Rektorns ansvar)

14. Se till att planen mot kränkande behandling upprättas, följs upp och ses över under medverkan av eleverna. Planen ska förutom en översikt över de åtgärder som ska påbörjas eller genomföras under det kommande året också innehålla en redogörelse över hur tidigare års åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling har genomförts. Om planen är gemensam för flera skolenheter vid Sandagymnasiet, ska respektive enhets behov tydliggöras och vilka åtgärder som avses att påbörjas kopplade till dessa behov framgå. En reviderad plan mot kränkande behandling, med det innehåll som anges ovan, ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (6 kap. 6–8 §§ skollagen och 2 § förordningen [2006:1083] om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling.)

Särskilt beaktande av resultat på nationella prov vid betygssättning

15. Se till att skolenhetens lärare vid betygssättning i kurser respektive ämnesnivåer där elever genomfört nationella prov särskilt beaktar elevens resultat på de nationella proven. Av redovisningen ska det framgå vilka elever som gjort nationella prov i ämnet matematik under läsåret 2025/2026 och vad de fått för betyg på nationella provet respektive kursbetyg alternativt ämnesnivåbetyg. I de fall elevens betyg avviker från resultatet på de nationella proven ska det anges hur resultaten på de nationella proven särskilt beaktas vid betygssättningen i kursen eller ämnesnivån eller vilka särskilda skäl som funnits för att inte särskilt beakta resultatet. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (15 kap. 25 a § skollagen)

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen Jönköpings kommun en anmärkning avseende en brist rörande ordningsregler. Jönköpings kommun ska senast den 29 oktober 2026 vidta de åtgärder som

huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalad brist. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del som avser rektors beslut gällande arbetsplatsförlagt lärande.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 330, 581 03 Linköping. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2025:10800) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån myndighetens risk- och väsentlighetsanalys våren 2026 genomfört en tillsyn av Sandagymnasiet rektorsområde 4 i Jönköpings kommun. Sandagymnasiet rektorsområde 4 består av barn- och fritidsprogrammet samt försäljnings- och serviceprogrammet och det går cirka 330 elever på skolenheten.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten följer gällande bestämmelser om:

- utredning av elevers längre och upprepade frånvaro,
- anmälan och utredning om behov av särskilt stöd, åtgärdsprogram samt uppföljning och utvärdering av åtgärdsprogram,
- förebyggande och åtgärdande arbete för att skapa trygghet och motverka kränkande behandling,
- arbetet för att skapa studiero,
- elevers tillgång till läroböcker,
- lärares skyldighet att särskilt beakta resultat på nationella prov vid betygsättning, och
- rektors beslut om arbetsplatsförlagt lärande.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, elevhälsans personal och rektorn samt genom lektionsobservationer den 3–5 februari 2026. Som en del av tillsynen har dokumentation granskats, bland annat frånvaroutredningar, plan mot kränkande behandling för läsår 2025/2026,

analyser i det systematiska kvalitetsarbetet för läsår 2025/2026, betygskataloger, frånvarostatistik för perioden januari 2025 till och med januari 2026, sammanställning av resultat på nationella prov för vårterminen 2025, åtgärdsprogram, beslut om reducerat gymnasieprogram och skyddsronsdokument. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning. Därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande vid vite

Utredning av frånvaro

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har inför besöket på skolenheten tagit del av skolenhetens frånvarostatistik. Av statistiken framgår att 133 elever av 363 hade en frånvaro på 10–20 procent under perioden januari 2025 till och med januari 2026. Det framgår vidare att ytterligare 107 elever hade en frånvaro på över 20 procent under samma period. Rektorn har inför besöket uppgett att skolenheten genomfört cirka 60 frånvaroutredningar under 2025. Skolinspektionen efterfrågade 30 frånvaroutredningar under skolbesöket, men erhöll endast fyra eftersom det, enligt rektorn, inte fanns fler. Utöver de fyra frånvaroutredningarna finns det även tre pågående frånvaroutredningar, enligt rektorn.

Skolans initiala arbete med frånvaro

I intervju med lärare framkommer att skolenhetens rutin för hantering av frånvaro består av tre varningssteg kopplade till elevernas studiebidrag. Mentorerna delar ut varningarna baserat på frånvarorapportering från

lärarna. Enligt lärarna ska den första varningen delas ut när mentorn ser en systematisk frånvaro. Lärarna uppger dock att det inte råder samsyn bland mentorerna och lärarna vad som är systematisk frånvaro och att det finns skillnader i hur lärare rapporterar frånvaro. Några lärare uppger att systematisk frånvaro uppstår när en elev är frånvarande fyra timmar eller mer från samma ämne, medan andra lärare uppger att det inte behöver gälla samma ämne. Några lärare uppger att återkommande sen ankomst är systematisk frånvaro medan andra lärare inte rapporterar sen ankomst som frånvaro. Vissa lärare avgör själva om frånvaron är systematisk innan de informerar mentorn om eleven medan andra informerar mentorn om elevernas frånvaro och låter mentorn avgöra om frånvaron är systematisk eller inte. Lärarna uppger vidare att när mentorn delat ut en första varning, noterar hen det i ett eget dokument. En andra varning delas ut om eleven fortsätter ha frånvaro. Om eleven fortsätter att ha frånvaro efter den andra varningen, kan det påverka elevens studiebidrag.

Trestegsrutinen kopplad till studiestöd samt lärarnas och mentorernas olika hantering av frånvaro bekräftas i intervju med elevhälsan. Elevhälsan uppger även att det finns lärare som skiljer på ogiltig och giltig frånvaro och endast rapporterar elever som har ogiltig frånvaro. Rektorn uppger att all frånvaro över fyra timmar eller vid fler än fyra tillfällen ska bedömas som upprepad eller längre frånvaro.

Skolans arbete med frånvaroutredningar

I intervju med en grupp lärare, varav flera även är mentorer, framkommer att de inte känner till vem som är ansvarig för att starta en frånvaroutredning, när en frånvaroutredning ska startas samt vem som genomför utredningen. Av intervju med andra lärare, varav ett flertal mentorer, samt elevhälsan framgår att det är mentorn som gör en första utredning av en elevs frånvaro genom ett samtal i samband med att en första varning om elevens studiebidrag delas ut. Enligt elevhälsan dokumenteras inte denna utredning och den avslutas om eleven upphör att vara frånvarande under två veckor från det att samtalet genomförts.

Rektorn uppger att ansvaret för att starta en frånvaroutredning är delegerat till mentorerna samt att mentorn går igenom frånvaron i klassen tillsammans med elevhälsan under mentorsträffar. Enligt rektorn ska en mentor under mentorsträffen kunna redogöra för vad som gäller för mentorseleverna samt veta orsaken till frånvaro men även veta vilka åtgärder som satts in eller anledningen till att inga åtgärder satts in. Rektorn uppger att mentorerna dokumenterar utredningen som genomförs av dem.

Om en elevs frånvaro inte förbättras efter att mentorn delat ut den första varningen, ska mentorn anmäla eleven till rektorn som beslutar om att en fördjupad frånvaroutredning ska göras av elevhälsan, uppger rektorn, elevhälsan samt några av lärarna. Enligt elevhälsan fungerar dock inte

rutinen på ett tillfredsställande sätt eftersom mentorerna inte alltid anmäler elever som har upprepad eller längre frånvaro. Även rektorn uppger att alla mentorer inte anmäler alla elever som har längre eller upprepad frånvaro. Elevhälsan uppger vidare att de involveras främst när skälen till frånvaro är medicinska skäl, psykisk ohälsa, sömnproblem och liknande och att den fördjupade utredningen dokumenteras i elevhälsans digitala system. Rektorn uppger att den fördjupade frånvaroutredningen inte dokumenteras. Såväl rektorn som lärarna uppger att det ibland tar lång tid från det att upprepad eller längre frånvaro anmäls av en mentor till att en fördjupad utredning startas. Lärarna uppger även att det inte alltid startas en fördjupad utredning för samtliga elever som anmäls till rektorn.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår bland annat att en elev i gymnasieskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli. Vid upprepad eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövt. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. (15 kap. 16 § skollagen)

I förarbetena till skollagen anges att det är viktigt att arbeta förebyggande och att det är viktigt att utreda bakomliggande orsaker till elevers frånvaro och bristande måluppfyllelse, så att lämpliga åtgärder i god tid kan vidtas så att eleverna ska uppnå utbildningsmålen (prop. 2017/18:183 s. 73 f.) Upprepad eller längre frånvaro ska utredas oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro. En utredning ska dock inte behöva göras i de fall en utredning är obehövlig, som till exempel vid redan beviljad ledighet eller om rektorn redan har kännedom om återkommande behov av vårdbesök. Frågan om hur omfattande en utredning av frånvaro behöver vara måste avgöras i det enskilda fallet. I vissa fall kan det räcka med en enklare utredning, till exempel att vid en längre anmäld sjukfrånvaro begära in sjukintyg från eleven eller elevens vårdnadshavare. I andra fall kan det behöva utredas om elevens frånvaro beror på en för eleven otillfredsställande lärandemiljö, till exempel bristande bemötande eller behov av särskilt stöd. Fokus bör vara på att i samråd med elev, och i förekommande fall med vårdnadshavare, sätta in åtgärder som gör att eleven kan bryta ett negativt frånvaromönster. På så sätt kan arbetet med att tidigt fånga upp elever som löper risk att avbryta studier eller som mår dåligt stärkas. I detta arbete är det viktigt att samråd sker med elevhälsan. Det är också viktigt att skolan dokumenterar arbetet med att åtgärda frånvaro och att det finns goda rutiner för uppföljning av frånvaron, till exempel så att elever inte kan vara frånvarande utan att det framgår av skolans frånvarorapportering. (prop. 2017/18:183 s. 75)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns allvarliga och omfattande brister i skolenhetens arbete med att utreda elevers upprepade eller längre frånvaro. Tillsynen visar att det på skolenheten finns oklarheter kopplade till flera delar i arbetet, de intervjuade har olika uppfattningar om vem som ansvarar för att rapportera frånvaro och vilken frånvaro som ska rapporteras. Detta resulterar i att rapportering och anmälan av frånvaro görs olika beroende på vem som är lärare eller mentor och innebär att elever med upprepade eller längre frånvaro inte alltid uppmärksammas och därför inte utreds. Tillsynen visar att det även är oklart på skolenheten när en frånvaroutredning ska startas och av vem. Rektorn uppger att det är mentorerna som ansvarar för att inleda en frånvaroutredning, medan flera mentorer uppger att de inte känner till vem som ska göra det. Att det på skolan finns två olika typer av frånvaroutredningar, den initiala som mentorerna förväntas inleda och en "fördjupad" som elevhälsan ansvarar för efter anmälan till rektorn, bidrar till oklarheterna.

Tillsynen visar vidare att det på skolenheten också finns olika uppfattningar om, och i så fall när, frånvaroutredningar dokumenteras. Enligt elevhälsan dokumenteras deras egna fördjupade frånvaroutredningar men inte mentorernas, medan rektorn uppger att det är tvärtom: mentorernas utredningar dokumenteras men inte elevhälsans. Det faktum att rektorn inför tillsynen uppger att det har genomförts cirka sextio frånvaroutredningar, som sedan vid tillsynsbesöket enbart visar sig vara fyra, visar även det att rutiner och former för hur frånvaroutredningarna ska dokumenteras saknas samt att det är oklart vilka elevers frånvaro som faktiskt har utretts.

Skolinspektionen bedömer sammantaget att verksamheten vid Sandagymnasiet rektorsområde 4 inte lever upp till författningarnas krav avseende att skyndsamt utreda elevers frånvaro. Bristen innebär att orsakerna till många elevers upprepade eller längre frånvaro är oklar och att underlag för att sätta in adekvata åtgärder därmed saknas. Mot bakgrund av att frånvaron är så omfattande på skolenheten – 240 elever har en frånvaro på över tio procent under det sista året och 107 av dessa har en frånvaro över 20 procent under samma period – är det särskilt allvarligt att det saknas fungerande former och rutiner för arbetet. Rektorn har enligt skollagen ett uttryckligt ansvar att se till all upprepade eller längre frånvaro utreds, oavsett om den är giltig eller ogiltig, om det inte är obehövligt. För att arbetet med frånvaro ska fungera är det av yttersta vikt att rektorn tar ansvar för arbetet i alla delar. Att eleverna närvarar i skolan är en grundförutsättning för att de ska få tillgång till den utbildning de har rätt till och kunna tillgodogöra sig målen med utbildningen. Det är därför viktigt att tidigt upptäcka och ta en elevs frånvaro på allvar, ta reda på orsakerna bakom frånvaron och vidta adekvata åtgärder utifrån dessa

orsaker. Detta är avgörande för att en elevs frånvaro inte ska eskalera och bli långvarig.

Särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Anmälan till rektorn

Av intervju med lärare, elevhälsan samt rektorn framgår att det finns många elever på skolenheten som lärarna befärar inte kommer att uppfylla de betygskriterier som minst ska uppfyllas, trots extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Dessa elever är dock inte anmälda för utredning om behov av särskilt stöd, uppger de intervjuade. Lärare som har arbetat på skolan i flera år uppger att kravet på att anmäla behov om utredning för särskilt stöd är okänt för dem. Lärarna uppger att de två gånger per läsår fyller i skolans digitala system om en elev inte når målen och varför samt att de uppmärksammar mentorn och rektorn när det finns elever som riskerar att få F i betyg. Dessa åtgärder görs dock inte utifrån att eleverna ska utredas för behov av särskilt stöd, och lärarna känner inte till vad som händer efter. Av intervju med elevhälsan framgår att lärarna inte informerar om alla elever som inte når målen samt att det finns elever som lärarna inte informerat om som senare fått F i betyg. Elevhälsans representanter uppger vidare att det inte finns ett system för anmälan om behov av utredning för särskilt stöd. Avsaknaden av rutiner för arbetsgången och bristande kunskap om skollagens krav gör att alla elever inte anmäls till rektorn för utredning om behov av särskilt stöd.

Skolinspektionen har tagit del av betygskatalogerna för vårterminen 2025. Av betygskatalogerna framgår att många elever har F i kursbetyg i olika ämnen. Skolinspektionens utredare frågade om sex specifika elever, som fått betyget F i ett flertal ämnen, är anmälda till rektorn för utredning av behov av särskilt stöd. Samtliga elever är kända av lärarna, elevhälsan samt rektorn men ingen av dem är anmäld till rektorn för utredning om behov av särskilt stöd enligt de intervjuade. Skolinspektionen har inför samt under besöket begärt att få ta del av vilka elever som är anmälda för utredning om behov av särskilt stöd. Enligt rektorn finns det inga anmälda elever.

Utredning om behov av särskilt stöd

Av intervju med lärare framgår att de inte känner till om utredningar om behov av särskilt stöd startas på skolenheten och i så fall av vem. Enligt lärarna finns det många elever på skolenheten som borde utredas för särskilt stöd. Lärarnas uppfattning är dock att eleverna enbart kan få extra anpassningar samt att det varit så under flera år. Av intervju med rektorn framgår att majoriteten av skolenhetens stödinsatser sker som extra

anpassningar vilket, enligt rektorn, innebär att man fastnar i steget med extra Anpassningar och att skolenheten inte kommer till särskilt stöd. Av intervju med elevhälsan framgår att rektorn och elevhälsan hoppar över stegen som innebär att en utredning om behov av särskilt stöd ska startas och genomföras. Elevhälsan uppger vidare att det finns elever på skolenheten som har särskilt stöd utan att utredning har startats eller genomförts.

Åtgärdsprogram

Av intervju med lärare, elevhälsan och rektorn framgår att det finns flera elever på skolenheten som har särskilt stöd utan att ett åtgärdsprogram har utarbetats för dessa elever. Av intervju med elevhälsan samt lärare framgår att en insats som sätts in som särskilt stöd utan beslut om åtgärdsprogram, är att elever får enskild undervisning av specialpedagog vid något eller några tillfällen per vecka under en längre tid. Enligt elevhälsan fattas det beslut om att elever ska få enskild undervisning utan att elevernas behov av särskilt stöd har utretts och utan att något åtgärdsprogram upprättas. Av intervju med elevhälsan samt lärare framgår vidare att särskilt stöd också ges i form av reducerat program. Skolinspektionen har tagit del av två åtgärdsprogram av vilka det framgår att eleverna i fråga har reducerat program. Skolinspektionen har även tagit del av två beslut av vilka det framgår att ytterligare två elever har reducerat program. Dessa elever har inte åtgärdsprogram, enligt rektorn. Enligt elevhälsan hoppar rektorn och elevhälsan över steget med att formellt upprätta åtgärdsprogram.

Skolinspektionen har fått ta del av de två åtgärdsprogram som finns på skolenheten. Av dessa framgår inte datum för uppföljning och utvärdering av åtgärderna eller vem som är ansvarig för uppföljning och utvärdering. Av intervju med elevhälsan och rektorn framgår att åtgärdsprogram inte följs upp och utvärderas.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att personalen som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt denna lag ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska se till att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt denna lag har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet. (2 kap. 34 a § skollagen)

Av skollagen framgår att om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra Anpassningar inom ramen

för den ordinarie undervisningen enligt 5 §, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. (3 kap. 7 § skollagen)

Av skollagen framgår att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om en utredning enligt 7 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas. (3 kap. 9 § skollagen)

Reducerat program

Den 1 juli 2025 trädde ämnesbetygsreformen (Gy25) i kraft, vilket är en reform som innebär bland annat att kursbetyg ersätts med ämnesbetyg i all gymnasial utbildning och att ämnesplaner är utformade som sammanhållna ämnen med nivåer i stället för kurser. Ett ämne kan ha en eller flera nivåer. Elever som påbörjat sin utbildning före den 1 juli 2025 omfattas inte av förändringen, för dem gäller äldre bestämmelser fortfarande och de får kursbetyg.

Av gymnasieförordningen framgår att en elev i gymnasieskolan får befrias från undervisning i ett eller flera ämnen, nivåer i ämnen eller gymnasiearbetet om eleven önskar det och har påtagliga studiesvårigheter som inte kan lösas på något annat sätt. Reducerat program beslutas inom ett åtgärdsprogram. (9 kap. 6 § gymnasieförordningen [2010:2039])

Motsvarande men avseende att befrias från undervisning i en eller flera kurser eller gymnasiearbetet följer av bestämmelsen i dess tidigare lydelse enligt SFS 2022:1617.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns allvarliga och omfattande brister i samtliga delar i arbetet med att anmäla, utreda och ge särskilt stöd. Tillsynen visar att det i praktiken saknas ett arbete på skolenheten med syfte att identifiera vilka elever som behöver särskilt stöd och utreda vilket stöd som dessa elever behöver.

Anmälan till rektorn

Skolinspektionen bedömer att det finns allvarliga brister i skolenhetens arbete med att anmäla elever till utredning om behov av särskilt stöd. Tillsynen visar att det varken finns fungerande arbetssätt eller tillräcklig kunskap om regelverket kopplat till anmälan om behov av särskilt stöd och att det varit på detta sätt i flera år. Trots att Skolinspektionen identifierat flera elever som har fått F i betyg i ett flertal ämnen under vårterminen 2025 och att lärarna samt elevhälsan uppgett att det finns flera elever som inte når betygskriterierna, finns det enligt rektorn inga elever anmälda för utredning om behov av särskilt stöd på skolenheten.

Utredning om behov av särskilt stöd

Skolinspektionen bedömer att det finns allvarliga brister i skolenhetens arbete med att utreda elevers behov av särskilt stöd. Tillsynen visar att det på skolenheten inte görs utredningar av elevers behov av särskilt stöd trots att det på skolenheten finns flera elever som får särskilt stöd i form av enskild undervisning och reducerat program. Elevhälsan och rektorn uppger själva att steget med att utreda elevers behov av särskilt stöd inte genomförs. Avsaknaden av utredningar innebär en uppenbar risk att elever går miste om de stödinsatser som de har rätt till. Att elever ges särskilt stöd utan att en utredning ligger till grund för de åtgärder som beslutats innebär vidare en risk att eleverna inte ges ett stöd som motsvarar elevernas faktiska behov. Avsaknaden av utredning framstår som särskilt anmärkningsvärt i de fall där rektorn beslutat att elever ska följa ett reducerat program. Beslut om befrielse från undervisning i en eller flera kurser/ämnesnivåer får endast fattas under förutsättning att eleven önskar det och har påtagliga studiesvårigheter som inte kan lösas på något annat sätt. Beslut att en elev ska följa ett reducerat program är en ingripande åtgärd för den enskilde eleven. Om en elev följer ett reducerat program får skolan inte utfärda en gymnasieexamen, vilket får konsekvenser för elevens möjligheter att studera vidare.

Åtgärdsprogram

Skolinspektionen bedömer att det finns allvarliga brister i skolenhetens arbete med att fatta beslut om åtgärdsprogram samt följa upp och utvärdera åtgärdsprogram. Tillsynen visar att det på skolenheten finns flera elever som får särskilt stöd utan att åtgärdsprogram utarbetats för dessa elever. Enligt elevhälsan och rektorn hoppar rektorn och elevhälsan över steget i stödprocessen som avser att utarbeta eller fatta beslut om att inte utarbeta åtgärdsprogram. Tillsynen visar vidare att de två åtgärdsprogram som finns inte är korrekt utformade samt att de inte följs upp och utvärderas. Avsaknad av åtgärdsprogram samt bristande uppföljning och utvärdering av åtgärdsprogram innebär en uppenbar risk att eleverna inte ges det särskilda stöd som eleverna är i behov av.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis konstaterar Skolinspektionen att det föreligger omfattande brister i hela arbetet med särskilt stöd. Såväl arbetet med att anmäla och utreda elevers behov av särskilt stöd som arbetet med att besluta om, utarbeta samt följa upp och utvärdera åtgärdsprogram brister. Att skolenheten inte arbetar med stödprocessen i enlighet med författningarnas krav påverkar elevernas möjlighet att nå målen med utbildningen. Tillsynen visar vidare att bristerna pågått under en längre tid. Mot den bakgrunden bedömer Skolinspektionen bristerna i skolans arbete med särskilt stöd som allvarliga.

Arbetet för att skapa studiero

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Studieron på skolan

Av intervjuer med elever, lärare, elevhälsan och rektorn samt av lektionsobservationer framgår att studieron kraftigt varierar mellan olika lektioner, ämnen och klasser. Eleverna uppger bland annat att det är vanligt att de får vara utanför klassrummet under vissa lektioner eftersom studieron är väldigt dålig i klassrummet. Enligt eleverna finns det enstaka lärare som vågar säga till eleverna för att det ska bli studiero, men eleverna fortsätter att störa trots tillsägelsen. Att studieron inte är bra framgår också av Skolinspektionens enkät från våren 2025. På en skala från 0–10 är det sammantagna indexvärdet 4,9 på elevernas svar gällande studiero där frågorna lyder *"Hur ofta är det arbetsro på lektionerna?"* samt *"Hur ofta är det så stökigt på lektionerna att du har svårt att koncentrera dig?"*. Motsvarande värde för samtliga skolenheter i enkätomgången är 6,4. Det sammantagna indexvärdet på lärarnas svar gällande studiero där frågorna lyder *"Hur ofta går en stor del av lektionstiden till att upprätthålla ordningen?"* och *"Hur ofta upplever du att det är studiero på dina lektioner?"* är 5,0. Motsvarande värde för samtliga skolenheter i enkätomgången är 7,3.

Av lektionsobservationer framgår att det förekommer att lärare börjar lektionerna flera minuter efter utsatt tid samt att lärarna avslutar lektionerna före utsatt tid. En lektion avslutades 38 minuter innan den skulle vara slut enligt schemat eftersom alla elever inte kunde redovisa sitt arbete och läraren inte hade förberett annat arbete. Vidare framgår att det tar lång tid för eleverna att komma i gång med skolarbetet på grund av att de pratar med varandra, går ut och in ur klassrummet eller är upptagna med sina mobiltelefoner. Under en lektion tar det 20 minuter innan eleverna kommer i gång med skolarbetet. Av lektionsobservationer framgår vidare att det varierar hur strukturerat lektionerna planeras och bedrivs. Av en lektionsobservation framgår att läraren inte har förberett lektionsmaterialet innan lektionens början. Eleverna sitter därför sysslösa under tiden läraren förbereder lektionsmaterialet såväl i som utanför

klassrummet. Av en annan lektionsobservation framgår att läraren börjar lektionen på utsatt tid, samlar in mobiltelefonerna samt har en genomgång där eleverna sitter tysta och lyssnar. Lektionen har en tydlig struktur och direkt efter att läraren är klar med genomgången, börjar eleverna att arbeta självständigt.

Resultatet av Skolinspektionens enkät till elever våren 2025 visar på låga värden rörande vissa frågor om undervisningen som kan kopplas till studieron. På en skala 0–10 uppgår medelvärdet på frågan *"Tycker du att lärarna varierar lektionerna så att ni får arbeta på olika sätt?"* till 3,2. Motsvarande medelvärde för samtliga skolenheter i enkätomgången uppgår till 5,3. Medelvärdet på frågan *"Hur ofta får lärarna dig att bli intresserad av skolarbetet?"* uppgår till 3,0. Motsvarande medelvärde för samtliga skolenheter i enkätomgången uppgår till 5,3.

Arbetet för att skapa studiero

Av samtliga intervjuer samt av lektionsobservationer framgår att alla lärare inte arbetar för att överenskommelser kopplade till studieron efterlevs på skolenheten. I intervju med lärare framkommer att det är vanligt att lärarna har sina egna arbetssätt i stället för att följa gemensamma överenskommelser gällande exempelvis insamling av mobiltelefoner och klassrumsplacering. Elevhälsan uppger detsamma gällande förhållningssättet till gemensamma överenskommelser. Enligt elevhälsan är reglerna tydliga men flera av lärarna väljer att inte följa dem. Rektorn uppger att de olika rektorsområdena på skolan förändrats och att rektorer bytts ut, vilket påverkat förutsättningar att ta fram ett gemensamt förhållningssätt och värdegrund för skolan som helhet. Skillnader i förhållningssätt och regler mellan olika rektorsområden skapar problem för lärare som undervisar inom olika rektorsområden, enligt rektorn. Detta bekräftas också i intervju med elevhälsan.

Såväl elever som lärare uppger att det till exempel skiljer sig åt mellan lärarna om lärarna samlar in mobiltelefoner och ser till att de inte är tillgängliga för eleverna under lektionerna. Detta bekräftas också av lektionsobservationer samt intervjuerna med elevhälsan och rektor. Eleverna uppger att det är vanligt att eleverna använder mobiltelefonerna och datorerna till annat än undervisningen, exempelvis att spela spel och vara inne på sociala medier. Detta bekräftas också av lärarna, rektorn samt lektionsobservationerna. Skolinspektionens utredare kunde se under lektionsobservationerna att eleverna använde sina mobiltelefoner helt öppet i klassrummet utan att det uppmärksammas av läraren, trots att rektorn uppger i intervju att det finns en överenskommelse om att mobiltelefonerna ska samlas in. Lärare, elevhälsan och rektorn uppger att vissa lärare inte samlar in mobiltelefonerna på grund av att de inte vill hamna i konflikt med vissa elever men att det också finns lärare som anser

att det fungerar bra i deras klassrum och tar sig därför friheten att inte följa reglerna.

I intervju med några lärare framkommer att studieron brukar följas upp genom bland annat utvecklingssamtal och klassråd. I intervju med elevhälsan framkommer att skolenheten behöver skapa ett arbete med att följa upp studieron på skolenheten. I intervju med rektorn framkommer att det finns stora utmaningar gällande studieron på skolenheten men att studieron inte följs upp. I intervju med några lärare framkommer att studieron inte har varit en prioritet att analysera och arbeta vidare med eftersom skolenheten prioriterat andra områden så som elevers frånvaro. I intervju med andra lärare framkommer att studiero identifierats som ett utvecklingsområde i skolans systematiska kvalitetsarbete och att det görs avstämningar tre gånger per läsår för att se om studieron förbättrats. Skolinspektionen har tagit del av två analyser kopplade till skolans systematiska kvalitetsarbete för läsår 2025/2026, en för elevhälsans verksamhet och en för hela Sandagymnasiet. Det framgår inte av någon av analyserna att studiero har identifierats som ett utvecklingsområde. Elevhälsan uppger att skolenheten även behöver skapa ett arbete med att analysera orsaker till att studieron är olika i olika klasser. Rektorn uppger att orsaker till att studieron är dålig inte analyseras samt att arbetet med att följa upp och analysera utmaningar kopplade till studiero har varit bristande över tid. Såväl elevhälsan som rektorn uppger att det saknas ett strukturerat förebyggande arbete för att skapa studiero. Som framgår ovan i detta beslut visar tillsynen att det även finns allvarliga och omfattande brister rörande skolans arbete med att anmäla, utreda och tillgodose elevers behov av särskilt stöd.

Skolinspektionen efterfrågade att ta del av skolenhetens resultat av senaste uppföljningen av studiero på skolenheten, analys över vilka hinder som identifierats samt dokumentation av åtgärder kopplade till uppföljningen och analysen. Skolinspektionen fick ta del av den skolövergripande planen mot diskriminering och kränkande behandling för läsåret 2025/2026, ett skyddsronsdokument och Skolinspektionens skolenkät från 2025. Enligt rektorn fanns enbart dessa dokument som svar på Skolinspektionens begäran. Av dokumentstudier framgår att det saknas uppgifter om ett förbyggande arbete för studiero i planen mot diskriminering och kränkande behandling och i skyddsronsdokumentet.

Skolinspektionen har inför skolbesöket efterfrågat skolenhetens skriftliga rutin för hantering och omhändertagande av mobiltelefoner, och fått svaret att sådan rutin inte finns vilket också bekräftas av rektorn under intervjun.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där undervisningen präglas av studiero. Med studiero avses att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen.

Huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete för att skapa studiero. (5 kap. 3 § skollagen)

Av skollagen framgår vidare att det vid undervisning endast får förekomma sådan användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som sker enligt lärarens instruktioner i syfte att främja elevernas utveckling och lärande eller utgör extra anpassningar eller särskilt stöd. Rektorn eller en lärare får dock om det finns särskilda skäl tillåta en enskild elev att använda en mobiltelefon eller annan elektronisk kommunikationsutrustning även i andra fall. (5 kap. 4 a § skollagen)

Vidare framgår av skollagen att det för varje skolenhet ska finnas skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning enligt 5 kap. 4 b-4 d §§ skollagen. Rektorn beslutar om sådana rutiner. (5 kap. 4 e § skollagen)

Av förarbetena till skollagen framgår bland annat att huvudmannen ska se till att den personal som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för ges möjligheter till kompetensutveckling och att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet. Ett förebyggande arbete innebär bland annat att skolor och huvudmän följer upp elevernas studiero. Det innebär även att skolor och huvudmän analyserar vilka hinder som finns för att elever ska ha studiero och aktivt verkar för att dessa hinder undanröjs. Det kan bland annat innebära att skolan förebygger ordningsstörningar genom väl förankrade ordningsregler och ett gemensamt förhållningssätt bland personalen och utveckling av det pedagogiska ledarskapet i klassrummet. Det kan även innebära ett fokus på att erbjuda en varierad undervisning av hög kvalitet och de extra anpassningar, särskilda stöd och utmaningar som eleverna behöver. Sammansättningen av elever på olika skolenheter kan också vara en av de faktorer som ingår i de analyser som ska göras. Utifrån en uppföljning och analys av vilka behov som finns i verksamheten kan både mer generella och särskilt riktade åtgärder behöva vidtas. (prop. 2021/22:160 s. 229)

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (Lgy25, 2.6 Rektors ansvar)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns allvarliga och omfattande brister i skolenhetens arbete för att skapa studiero. Tillsynen visar att det varierar

huruvida det är studiero på lektionerna på skolenheten, att vissa klasser sällan har studiero samt att alla intervjuade parter är överens om att det är bristande studiero i flera klasser på skolenheten.

Ett arbete för att skapa studiero innefattar att följa upp och kartlägga nuläget, analysera vilka hinder som finns för att skapa studiero samt genomföra åtgärder för att undanröja sådana hinder. Tillsynen visar att studieron inte följs upp och kartläggs på skolenheten och att det inte heller genomförs någon analys av hinder som finns för studiero, vilket innebär att det saknas underlag för att sätta in adekvata åtgärder för att eliminera sådana hinder.

Tillsynen visar att det saknas gemensamma förhållningssätt rörande arbetet med att skapa studiero. Det handlar till exempel om att många lärare inte upprätthåller överenskomna regler kring klassrumsplacering samt insamling av mobiltelefoner. Att dessa och andra regler inte upprätthålls leder till bristande studiero i form av störande inslag och att eleverna ägnar sig åt annat än skoluppgifter. Gemensamma och välförankrade förhållningssätt och rutiner som följs av all personal är en förutsättning för att arbetet för att skapa studiero ska få genomslag.

Tillsynen visar att lärarna inte säkerställer att eleverna använder mobiltelefoner och annan kommunikationsutrustning endast enligt lärares instruktioner i de fall där utrustningen utgör extra anpassningar eller särskilt stöd, eller om användandet är motiverat som särskilda skäl. Skolinspektionen konstaterar också att det på skolenheten saknas skriftliga rutiner för omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning.

Som framgår av förarbetena ovan är studiero tydligt relaterad till undervisningens kvalitet, lärarnas ledarskap och arbete med olika stödinsatser. Tillsynen visar att det finns allvarliga och omfattande brister i att ge elever det stöd som eleverna är i behov. Lektionsobservationerna visar vidare att undervisningens kvalitet varierar kraftigt mellan lektionerna samt att det har stor betydelse för studieron. Det är därför viktigt att analysen av uppföljningens resultat också innefattar undervisningen kvalitet och i vilken utsträckning eleverna ges det stöd som de behöver.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Ett föreläggande ska förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen

för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövligt (26 kap. 27 § skollagen).

Eftersom Jönköpings kommuns verksamhet vid Sandagymnasiet rektorsområde 4 inte uppfyller de krav som följer av föreskrifter som gäller för verksamheten finns det skäl att förelägga Jönköpings kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att uppfylla författningarnas krav.

Skolinspektionen bedömer sammantaget att de brister som påtalas gällande utredning om elevers frånvaro, särskilt stöd och avsaknad av arbete gällande studiero allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen med utbildningen. Bristerna rör områden som är centrala för elevernas möjligheter att nå målen för utbildningen och flera av dem har pågått under längre tid. Bristerna i arbetet med frånvaroutredningar innebär att elever med upprepade eller längre frånvaro inte får sina behov utredda eller åtgärdade i tid. Detta medför en påtaglig risk för att frånvaron fördjupas och att elevernas möjligheter att tillgodogöra sig undervisningen försämras ytterligare. Bristerna kopplat till arbetet med särskilt stöd medför en påtaglig risk att elever inte ges det särskilda stöd som de är i behov av och har rätt till enligt skollagen, vilket är avgörande för elevernas måluppfyllelse. Även vad gäller arbetet kopplat till studiero finns brister som försvårar lärande och kunskapsutveckling. Skolinspektionen gör därmed sammantaget bedömningen att elevernas förutsättningar att nå målen för utbildningen allvarligt försvåras. Det har inte framkommit något särskilt skäl som gör vite obehövligt. Föreläggandet ska därför förenas med vite.

Ett vitesbelopp ska enligt 3 § viteslagen (1985:206) fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet. Med hänsyn till huvudmannens ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt bedömer Skolinspektionen att vitesbeloppet ska bestämmas till 4 000 000 kronor.

Föreläggande

Tillgång till läroböcker

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervjuer med elever och lärare framkommer att eleverna inte har tillgång till läroböcker i alla ämnen i undervisningen. Eleverna uppger att de inte har böcker i religion, historia och naturkunskap. Enligt lärare som undervisar i yrkesämnena på försäljnings- och serviceprogrammet saknas

det även klassuppsättningar av läroböcker i yrkesämnena. Lärarna tar med de böcker som finns till lektionen så att eleverna kan låna böckerna under lektionstid. Böckerna samlas in igen efter lektionen. Det finns inte en bok per elev, utan eleverna får dela på de böcker som finns.

Eleverna uppger att det finns ämnen de inte har böcker i men där eleverna bedömer att de har ett behov av böcker. Enligt eleverna skulle tillgången till böcker underlätta för dem att studera till prov. I intervju med lärare framkommer vidare att eleverna påverkas negativt av bristen på läroböcker samt att det finns elever som önskar ha en fysisk bok. Lärare berättar att fysiska läroböcker går att få upplästa för de elever som har svårigheter. Genom att inte ha tillgång till läroböcker och i stället få materialet utskrivet av lärare, försvinner möjligheten till uppläsning. Ett annat exempel är elever som kommit efter och vårdnadshavarna efterfrågat läroböcker för att hjälpa eleverna att komma i kapp. Om det hade funnits en lärobok hade det underlättat för vårdnadshavarna att ge eleverna denna hjälp. Lärarna uppger vidare att bristen på läroböcker leder till att de måste skapa egna undervisningsmaterial, men att det också finns lärare som använder äldre och utdaterade läroböcker för att eleverna ska få en lärobok.

Enligt elever och lärare brukar lärarna, i de fall där det saknas läroböcker, sätta ihop eget material och digitala presentationer till eleverna där lärarna tar fram det viktigaste som lärarna anser att eleverna behöver ha kunskap om för att eleverna ska ha möjlighet att studera till prov. Enligt eleverna måste de då förlita sig på att lärarna laddar upp instuderingsmaterial till prov i god tid innan prov. Eleverna uppger att det händer att de måste påminna lärarna om instuderingsmaterialet eftersom lärarna ibland glömmer att ladda upp materialet, vilket påverkar eleverna negativt.

I intervju med lärare framkommer vidare att lärarna har önskemål om flera läroböcker utifrån behov som de ser, men att de har en begränsad läromedelsbudget. De äskar pengar till flera läroböcker men får sällan den summan som de äskar, utan får mindre än så. Rektorn uppger i intervju att eleverna har tillgång till läroböcker i stor utsträckning, men att hen är medveten om att lärare kopierar samt skapar eget material i vissa ämnen där läroböcker saknas och anses behövas. Enligt rektorn får lärarna, som uttrycker ett behov av läroböcker, behovet tillgodosett, och det har inte framkommit tydligt till hen att lärare eller elever uttryckt önskemål om böcker för att bland annat kunna studera till prov. Rektorn uppger att lärarna får den budgeten som de äskar samt att rektorn brukar rekommendera att lärarna äskar mer än vad som behövs för att säkerställa att de verkligen får den budgeten som behövs.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att med lärobok avses tryckt läromedel, med eller utan digitala komponenter. Med läromedel avses helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen, som

överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen, och som är utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art. Med lärverktyg avses läroböcker, andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen. (1 kap. 3 § skollagen)

Av skollagen framgår att eleverna i gymnasieskolan utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Huvudmannen får dock besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel. (15 kap. 17 § skollagen)

Av förarbeten till bestämmelsen framgår bland annat följande. Det är viktigt att det tydliggörs i lagtexten att elever har rätt till läroböcker och andra läromedel. Det finns tydligt vetenskapligt stöd för att tryckta läromedel är mycket viktiga för elevernas lärande. Tryckta läromedel ger exempelvis utrymme för det analoga läsandet som är särskilt viktigt för elevernas läsförståelse. (prop. 2023/24:21 s. 20)

Av samma förarbeten framgår också följande. Enligt 1 kap. 5 § tredje stycket skollagen ska utbildningen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Ordet "behövs" ska tolkas mot bakgrund av detta grundläggande krav. Ordet "behövs" innebär vidare att en elev ska ha tillgång till det som eleven behöver för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Det behöver inte innebära att en elev samtidigt ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg i alla undervisningssituationer utan hänsyn måste tas till vad som är lämpligast i respektive situation. När det gäller förhållandet mellan läroböcker och digitala läromedel visar samlad vetenskaplig empiri och beprövad erfarenhet att grundläggande färdigheter som relationella förmågor, uppmärksamhet och koncentration samt färdigheter att läsa, skriva och räkna bäst förvärvas genom analoga aktiviteter i analoga miljöer. Detta innebär att fokus i de yngre åldrarna bör ligga på läroböcker och att digitala läromedel vid stigande ålder kan användas i större utsträckning och ge goda effekter, under förutsättning att det görs selektivt, utifrån tydligt vetenskapligt stöd och dokumenterat pedagogiskt mervärde. (prop. 2023/24:21 s. 45 ff)

Av läroplanen för gymnasieskolan framgår att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. (Lgy25, avsnitt 2.2 Kunskaper)

Av läroplanen för gymnasieskolan framgår att rektorn har ett särskilt ansvar för att utbildningen utformas så att alla elever ges handledning och får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel

och andra lärverktyg, som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. (Lgy25, avsnitt 2.6 Rektors ansvar)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolenhetens arbete med att se till att eleverna har tillgång till och får använda läroböcker för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Tillsynen visar att eleverna inte har tillgång till läroböcker i vissa ämnen trots att lärarna bedömer att eleverna har behov av läroböcker. I religion, historia och naturkunskap saknas böcker helt. I de programgemensamma ämnena på försäljnings- och serviceprogrammet finns läroböcker till låns under lektioner, men inte i hela klassuppsättningar. Avsaknaden av tillgång till läroböcker medför att viktiga funktioner med läroböcker inte kan tas tillvara. Eleverna har inte möjlighet att ta med sig läroböckerna hem så att de kan repetera, läsa på och gå tillbaka till det som läraren belyst i undervisningen och på så sätt fördjupa och befästa sina kunskaper. Enligt lärarna finns det också elever på skolenheten som behöver uppläsning av innehållet i läroböckerna. Detta behov kan inte tillgodoses med material som lärare skapar.

Av utredningen framgår att rektorn inte har samma uppfattning som lärarna och eleverna gällande om eleverna har tillgång till läroböcker för en god kunskapsutveckling i den mån det bedömts behövas. Mot bakgrund av att det är lärarna som har det huvudsakliga ansvaret för vad som i det enskilda fallet behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål, bedömer Skolinspektionen att eleverna inte har tillgång till läroböcker i den omfattning som de behöver.

Förebyggande och åtgärdande arbete för att skapa trygghet och motverka kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Tryggheten på skolan

I intervjuer med elever, lärare, elevhälsan och rektorn samt av dokumentstudier framkommer olika bilder av tryggheten på skolenheten. Eleverna bedömer tryggheten som bra ur ett helhetsperspektiv och uppger bland annat att det under tidigare läsår har funnits platser, exempelvis skolans café, som har varit otrygga men att lärarna och elevhälsan cirkulerar mycket på skolan nu vilket gör att de otrygga platserna känns trygga igen. I intervju med rektorn framkommer att skolan tidigare haft problem med kriminalitet, hot och våld men att åtgärder såsom ökad personalnärvaro, samtal med elever och avstängningar av elever samt konsekvenstrappa lett till att eleverna numera känner sig trygga. Av samtliga intervjuer framgår att det dagligen förekommer kränkande

behandling i form av verbala kränkningar. Enligt eleverna förekommer uttryck som "gå sälj dig själv", "hora" och anspelningar på våldtäkt. Resultatet av Skolinspektionens enkät till lärarna från 2025 visar också låga värden för tryggheten och hur eleverna bemöter varandra och lärarna. På en skala från 0–10 är det sammantagna indexvärdet 6,4 på lärarnas svar gällande elevernas bemötande på skolenheten. Motsvarande värde för samtliga skolenheter i enkätomgången är 7,4. Det sammantagna indexvärdet på lärarnas svar gällande tryggheten på skolenheten uppgår till 4,7. Motsvarande värde för samtliga skolenheter i enkätomgången är 6,7.

Förebyggande och åtgärdande arbete för att skapa trygghet

Skolinspektionen efterfrågade att få ta del av skolenhetens resultat av senaste uppföljningen av tryggheten på skolenheten, analys över vilka hinder som identifierats samt dokumentation av åtgärder kopplade till uppföljningen och analysen. Skolinspektionen fick ta del av hela Sandagymnasiets gemensamma övergripande plan mot diskriminering och kränkande behandling för läsåret 2025/2026, ett skyddsronsdokument och Skolinspektionens skolenkät från våren 2025. Enligt rektorn finns enbart dessa dokument som svar på Skolinspektionens begäran.

Av intervjuer med elever, lärare, elevhälsan samt rektorn framgår att elevernas upplevelse av tryggheten på skolenheten ska följas upp genom trygghetsenkäter samt trygghetsvandringar. Enligt elevhälsan och rektorn har det dock inte genomförts någon trygghetsenkät under 2025. Enligt rektorn har inte heller trygghetsvandringar genomförts på alla program på skolenheten. Eleverna uppger att de tidigare år inte fått veta resultatet på enkäterna eller vilka åtgärder som vidtas för att förbättra tryggheten. Lärarna uppger att de tidigare år i sina arbetslag tittat på resultaten av de skolövergripande trygghetsenkäterna. I intervju med rektor framkommer att Sandagymnasiets kuratorer tidigare år analyserat de skolövergripande enkäterna och sedan tagit med informationen till den skolövergripande planen mot diskriminering och kränkande behandling. Rektorn beskriver att det har varit svårt att analysera resultaten på grund av byten av rektorer och förändringar av rektorsområden. Rektorn uppger att frågor skulle behöva ställas för enskilda program och ibland ända ned på klassnivå för att få veta hur tryggheten är för eleverna på skolenheten men att det inte görs.

Av intervju med rektorn och lärare framgår att skolövergripande åtgärder kopplat till trygghet som satts in på hela Sandagymnasiet tidigare år är exempelvis skärmar i allmänna utrymmen och bibliotek, mer personal i korridorerna och införande av konsekvenstrappa. Rektorn uppger dock att skolan är dålig på att följa upp om åtgärderna ger effekt.

Plan mot kränkande behandling

Den plan mot diskriminering och kränkande behandling som Skolinspektionen tagit del av är skolövergripande och gäller för hela Sandagymnasiet. De specifika förhållandena för respektive rektorsområde

framgår inte och det är inte möjligt att utläsa vad i kartläggningen och nulägesanalysen samt vilka åtgärder, uppföljningar och utvärderingar som gäller för rektorsområde 4. I intervju med rektorn och elevhälsan framkommer att planen upprättas och revideras av Sandagymnasiets kuratorer. Det är sedan trygghetsteamet, där skolledningen är representerad, som fattar beslut om planen. Rektorn uppger att hen inte vet vad som står i planen i detalj och att planen är skolövergripande eftersom det inte finns några tydliga gränser på skolan mellan rektorsområden.

I intervjuer med elever och lärare framkommer att eleverna inte medverkar till upprättande samt uppföljning av planen mot diskriminering och kränkande behandling. Det är inte känt bland alla elever att det finns en plan mot diskriminering och kränkande behandling på skolan. I intervju med elevhälsan och rektorn framkommer att eleverna ska medverka genom att svara på trygghetsenkät, men att någon trygghetsenkät inte har genomförts under 2025. Elevhälsan uppger även att varje mentor ansvarar för att presentera planen för sin mentorsklass.

Arbetet med att motverka kränkande behandling

Av intervjuer med elever, lärare, elevhälsan samt rektorn framgår att det dagligen förekommer kränkande behandling i form av nedsättande jargong, hårt språkbruk och tillmälen. Elevhälsan uppger att det sker ett förebyggande arbete på gruppnivå där mentorer och lärare samtalar med sina klasser, enligt rektorn varierar det dock i vilken omfattning detta sker. Elevhälsan uppger vidare att det genomförs workshops för alla elever som behandlar ämnen som sexualitet, samtycke och våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor.

I intervju med eleverna framkommer att all personal inte agerar för att motverka kränkande behandling samt att eleverna inte kan prata med vem som helst ur personalen, eftersom all personal inte tar eleverna på allvar och därmed inte heller agerar. Enligt eleverna finns det personal som blundar för vissa händelser. Eleverna uppger att de då försöker hitta någon annan ur personalen att prata med eller så försöker de att acceptera situationen när personalen inte agerar. Eleverna som går andra året berättar att det varit så sedan de började på skolenheten. Bilden av att all personal inte agerar för att motverka kränkande behandling delas av lärarna, elevhälsan samt rektorn. Lärarna uppger att det förekommer mycket nedsättande kommentarer mellan eleverna och att personalen tolkar mycket av det som sägs som att eleverna skämtar och därför inte alltid agerar när de hör sådant. Vidare uppger lärarna att det finns personal som har mycket hög toleransnivå vilket leder till att de inte agerar i alla situationer när det förekommer kränkande behandling. Av intervju med elevhälsan framgår att all personal inte agerar för att motverka kränkande behandling på grund av att personalen har olika syn på vad som är en kränkning. Enligt rektorn agerar inte all personal när de uppmärksammar

att en elev utsätts för kränkande behandling. Resultatet av Skolinspektionens enkät från våren 2025 rörande detta är också låga. På en skala från 0–10 är det sammantagna indexvärdet 3,9 på elevernas svar gällande att förhindra kränkningar där frågorna lyder *"Litar du på att de vuxna i skolan gör tillräckligt om någon elev blir illa behandlad?"* och *"Tycker du att de vuxna i skolan har koll på vad som händer på rasterna?"*. Motsvarande värde för samtliga skolenheter i enkätomgången är 6,2. Även lärarna ger låga värden på motsvarande frågor i enkäten; det samlade indexvärdet är 5,4 att jämföra med 6,6 för samtliga skolor i enkätomgången.

Av intervjuer med elever, lärare, elevhälsan samt rektorn framgår också att all personal inte heller anmäler när en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten. Enligt informationen som Skolinspektionen tagit del av inför besöket, har det endast gjorts tre anmälningar om kränkande behandling under året 2025. Rektorn uppger att hen vet att det är för få och att fler händelser borde ha anmälts.

Rättslig reglering

Förebyggande och åtgärdande arbete för att skapa trygghet

Av skollagen framgår att alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet. Huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet. (5 kap. 3 § skollagen)

Av förarbetena till skollagen framgår att det är huvudmannen som ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet. I detta ingår att huvudmannen ska se till att rektorn har de förutsättningar som behövs för att bedriva ett sådant arbete. Huvudmannen måste bland annat se till att rektorn har de resurser som krävs för att trygghet ska kunna tillförsäkras alla elever. Ett förebyggande arbete innebär bland annat att skolor och huvudmän följer upp elevernas trygghet. Det innebär även att skolor och huvudmän analyserar vilka hinder som finns för att elever ska vara trygga och aktivt verkar för att dessa hinder undanröjs. Det förebyggande arbetet omfattar även ett aktivt arbete med att främja de normer och värden som ska präglade utbildningen, bl.a. alla människors lika värde och respekt för andra människors egenvärde samt jämställdhet, och åtgärder inriktade mot specifika problem som sexuella trakasserier eller andra former av kränkningar. Sammansättningen av elever på olika skolenheter kan också vara en av de faktorer som ingår i de analyser som ska göras. Utifrån en uppföljning och analys av vilka behov som finns verksamheten kan både mer generella och särskilt riktade åtgärder behöva vidtas. (prop. 2021/22:160 s. 229 f)

Av förarbetena till skollagen framgår vidare att ett arbete för trygghet är närmare sammankopplat med hur skolan ser till att förebygga och

motverka kränkningar och att det finns ett främjande arbete med normer och värden. Det är viktigt att arbetet med detta sker på ett skolövergripande sätt och att skolans personal har ett gemensamt förhållningssätt. Det är också viktigt att arbetet med detta inte bedrivs avskilt från undervisningen och utan tillräcklig koppling till elevers vardag. Det gäller således att se till att elever är trygga både i undervisningen och under övriga delar av skoldagen. (prop. 2021/22:160 s. 41)

Av läroplanen för gymnasieskolan framgår att rektorn har ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet (Lgy25, 2.6 Rektorns ansvar).

Plan mot kränkande behandling

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. (6 kap. 8 § skollagen)

Planen mot kränkande behandling ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av eleverna vid den verksamhet som planen gäller för. Utformningen och omfattningen av elevernas deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad. (2 § förordningen [2006:1083] om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling)

Arbetet med att motverka kränkande behandling

Av skollagen framgår att personalen får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Detta innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. En åtgärd enligt första stycket får vidtas endast om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter. (5 kap. 6 § första och andra stycket skollagen)

Av skollagen framgår att huvudmannen ansvarar för att personalen fullgör de skyldigheter som anges i skollagens kapitel om åtgärder mot kränkande behandling, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget. (6 kap. 5 § skollagen)

Av skollagen framgår att en lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande

fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. (6 kap. 10 § skollagen)

Enligt läroplanen ska alla som arbetar i skolan aktivt medverka till att motverka diskriminering och kränkande behandling av individer och grupper (Lgy25, 2.2 Normer och värden).

Skolinspektionens bedömning

Förebyggande och åtgärdande arbete för att skapa trygghet

Skolinspektionen bedömer att det finns omfattande brister i skolenhetens förebyggande arbete för att tillförsäkra eleverna trygghet. Ett förebyggande arbete innefattar att följa upp och kartlägga nuläget, analysera behov som finns i verksamheten och att identifiera hinder som finns för att elever ska vara trygga samt genomföra åtgärder för att undanröja sådana hinder. I intervjuer med elevhälsan och rektorn framkommer att verksamheten ska följa upp elevernas upplevelse av tryggheten på skolenheten genom trygghetsenkät och trygghetsvandringar. Tillsynen visar dock att trygghetsenkäten inte har genomförts under år 2025 samt att trygghetsvandringar inte har genomförts på alla program som finns på skolenheten.

Vissa åtgärder har vidtagits tidigare år, exempelvis ökad personalnärvaro, skärmar i allmänna utrymmen och biblioteket samt samtal med elever och avstängningar av elever. Tillsynen visar dock att dessa åtgärder är skolövergripande och inte kopplade till uppföljning och analys av tryggheten på rektorsområde 4. I intervju med rektorn framkommer vidare att skolenheten sällan genomför uppföljningar av om åtgärder som sätts in ger önskad effekt eller inte. Tillsynen visar även att skolenheten inte vidtagit några riktade åtgärder gällande elevernas språkbruk, trots att ett hårt språkbruk förekommer på skolenheten där elever uttrycker grova ord, svordomar och andra nedvärderande kommentarer.

Plan mot kränkande behandling

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen brister i att se till att det varje år upprättas en plan mot kränkande behandling som uppfyller lagens krav. Tillsynen visar att planen mot diskriminering och kränkande behandling för 2025/2026 är skolövergripande och gäller för hela Sandagymnasiet. Av planen framgår varken de specifika förhållanden som gäller för rektorsområde 4 eller planerade åtgärder för rektorsområdet, vilket innebär att arbetet som beskrivs i planen inte utgår från skolenhetens behov av att förebygga och förhindra kränkande behandling. Därutöver saknar planen en redogörelse för genomförande och effekter av åtgärder från föregående års plan. Tillsynen visar vidare att planen inte upprättas, ses över eller följs upp under medverkan av eleverna vid skolenheten. Att eleverna är delaktiga i detta arbete är viktigt både för att huvudmannen ska

fånga elevernas uppfattningar och perspektiv men även för att skapa en ökad förståelse hos eleverna för huvudmannens förebyggande arbete mot kränkande behandling.

Ett arbete för trygghet är nära sammankopplat med hur skolenheten ser till att förebygga och motverka kränkande behandling. En plan mot kränkande behandling där det är möjligt att från år till år följa vilka åtgärder som planeras och som har genomförts utgör, tillsammans med en uppföljning av tryggheten på skolan, en viktig del i arbetet med att motverka kränkande behandling och därmed tillförsäkra eleverna en utbildning som präglas av trygghet. Genom den systematik som planen mot kränkande behandling ger är det möjligt för huvudmannen att analysera vilka åtgärder som är framgångsrika och hur tryggheten utvecklas.

Arbetet med att motverka kränkande behandling

Skolinspektionen bedömer också att det finns brister i skolenhetens arbete med att motverka samt anmäla kränkande behandling. Av samtliga intervjuer framgår att kränkande behandling sker dagligen i form av att eleverna kränker varandra verbalt. Tillsynen visar att all personal inte agerar för att motverka kränkande behandling samt inte heller alltid anmäler till rektorn när en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten. Att kränkande behandling inte anmäls till rektorn medför att händelserna inte kommer till huvudmannens kännedom och att huvudmannen därmed inte kan ta sitt ansvar för att skyndsamt utreda och vidta de åtgärder som krävs för att förhindra kränkande behandling i framtiden. Därmed finns en uppenbar risk att kränkande behandling fortsätter på skolan. Att det finns fungerande arbetssätt för att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling är också en viktig del i det förebyggande arbetet för att skapa trygghet.

Särskilt beaktande av resultaten på nationella prov vid betygssättning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av nationell statistik för vårterminen 2024 framgår att en stor andel av eleverna på skolenheten fick ett högre kursbetyg i kursen matematik 1A jämfört med provresultatet på det nationella provet i samma kurs. Enligt statistiken fick 52,9 procent av eleverna ett högre kursbetyg jämfört med provresultatet på det nationella provet, jämfört med riket som helhet där 21,8 procent av eleverna fick ett högre kursbetyg. Skolinspektionen har även tagit del av kursbetyg och resultat på de nationella proven för kursen matematik 1A för vårterminen 2025. Av dokumentationen framgår att

ungefär 70 procent av eleverna fått ett högre kursbetyg jämfört med provresultatet på det nationella provet.

I intervju med elever framkommer att de blivit informerade av sina lärare om att resultaten på de nationella proven står för en liten del av det slutgiltiga betyget, och att resultaten på de nationella proven endast kan påverka betyget positivt och inte negativt.

Av intervju med lärare framgår att de känner till att resultaten på nationella prov särskilt ska beaktas vid betygsättning. I intervjun framkommer dock att en lärare anser att det är problematiskt att särskilt beakta resultatet på nationella proven i matematik. Hen uppger att de nationella proven ibland inte stämmer med hens uppfattning av vad som är viktigt i det centrala innehållet i en kurs eller ämnesnivå och att tonvikten i de nationella proven är annorlunda på ett sätt som inte stämmer överens med lärarens upplägg. Därför påverkas elevers betyg inte negativt om de inte presterar bra på det nationella provet. Betyget kan däremot påverkas positivt om elever presterar bra på det nationella provet.

I intervju med rektorn framkommer att det varierar mellan lärare om resultatet på de nationella proven särskilt beaktas. Rektorn uppger att hen inte har förmedlat till lärarna på ett tydligt sätt att resultatet på nationella prov särskilt ska beaktas.

Rättslig reglering

Den 1 juli 2025 trädde ämnesbetygsreformen (Gy25) i kraft, vilket är en reform som innebär bland annat att kursbetyg ersätts med ämnesbetyg i all gymnasial utbildning och att ämnesplaner är utformade som sammanhållna ämnen med nivåer i stället för kurser. Ett ämne kan ha en eller flera nivåer. Elever som påbörjat sin utbildning före den 1 juli 2025 omfattas inte av förändringen, för dem gäller äldre bestämmelser fortfarande och de får kursbetyg.

Av skollagen framgår att vid betygssättning i ett ämne på en nivå som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl. (15 kap. 25 a § skollagen)

För elever som påbörjade sin utbildning före den 1 juli 2025 tillämpas bestämmelsen i en äldre lydelse (SFS 2017:1104): Vid betygssättning i en kurs som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl.

Av förarbetena till skollagen framgår att formuleringen "särskilt beaktas" innebär att provresultatet inte helt ska styra betyget utan att provet även fortsättningsvis ska utgöra ett stöd vid betygssättningen. Läraren ska även framöver göra en allsidig bedömning av de kunskaper och färdigheter som

eleven har uppvisat i förhållande till de aktuella kunskapskraven. En lärare kan dock inte bortse från resultatet på ett nationellt prov, som är välkonstruerat och noga utprövat och som utvecklats just för att vara ett stöd vid betygssättningen. Att ett nationellt prov ska ha en särskild betydelse innebär att resultatet på ett nationellt prov ska anses ha en större betydelse än vilket annat enskilt prov eller bedömningsunderlag som helst. Såvitt avser undantaget från huvudregeln anges bland annat följande. Med "särskilda skäl" avses sådana situationer där det finns ovanliga och särskilt beaktansvärda omständigheter som gör att den betygssättande läraren ska kunna göra ett avsteg från bestämmelsens huvudregel att resultatet på ett nationellt prov särskilt ska beaktas vid betygssättningen. Typiskt sett bör det vara fråga om situationer där provresultatet inte ger en rättvisande bild av vad som är tidigare känt om elevens kunskaper och detta beror på omständigheter som eleven inte själv råder över. Det kan exempelvis vara fråga om felande teknik och hjälpmedel som inte fungerat vid ett delprov. Det kan också vara fråga om personliga förhållanden, till exempel dödsfall i familjen eller vänskretsen eller andra omvälvande händelser. Det kan dock även vara fråga om omständigheter som eleven själv förfogar över, såsom att det har konstaterats att eleven har fuskat vid provet. (prop. 2017/18:14 s. 39 f)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns lärare som inte följer regelverket avseende hur resultaten på de nationella proven ska beaktas vid betygssättningen. Tillsynen visar att det finns stora avvikelser mellan elevernas kursbetyg och resultat på de nationella proven under läsår 2023/2024 och 2024/2025 i kursen matematik 1 A. Att nationella prov inte stämmer överens med lärarens syn på centralt innehåll är inte ett sådant särskilt skäl som ger den betygssättande läraren rätt att göra avsteg från huvudregeln att resultaten på nationella prov särskilt ska beaktas vid betygssättningen. Att lärare inte på ett korrekt sätt särskilt beaktar resultaten på de nationella proven innebär risker såsom att eleverna får ett betyg som inte motsvarar deras kunskapsnivå och att betygssättningen inte är likvärdig vare sig inom skolenheten eller gentemot övriga skolor.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Jönköpings kommuns verksamhet vid Sandagymnasiet rektorsområde 4 uppfyller inte författningarnas krav vad gäller elevernas tillgång till läroböcker, förebyggande och åtgärdande arbete för att skapa trygghet och motverka kränkande behandling samt att lärarna ska särskilt beakta resultat på nationella prov vid betygssättningen. Det finns därför skäl att

förelägga Jönköpings kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Anmärkning

Ordningsregler

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har inför tillsynen tagit del av ordningsregler. Rektorn har i informationsinhämtningen uppgett att ordningsreglerna är gemensamma för alla skolformer och tas fram centralt för att sedan diskuteras i respektive klass under mentorns ledning. Av intervju med elever på barn- och fritidsprogrammet framgår att eleverna känner till några av ordningsreglerna men att de inte känner till om ordningsreglerna följs upp och utvärderas. Eleverna känner inte till vem som beslutar om ordningsreglerna eller vad som händer om elever bryter mot ordningsreglerna. Eleverna uppger vidare att de inte har varit med i att utarbeta, följa upp eller omarbeta skolans ordningsregler. Elever på försäljnings- och serviceprogrammet uppger att de känner till ordningsreglerna och ger som exempel att de inte får ha energidryck i matsalen samt att det inte får förekomma droger på skolan. Eleverna uppger att de får en tillsägelse om de bryter mot ordningsreglerna. Eleverna uppger vidare att de tror att de fått medverka till framtagandet av ordningsreglerna via en enkät om hur de tycker att det är på skolan.

I intervju med några lärare framkommer att eleverna som börjar i år 1 får diskutera reglerna, men att diskussionen inte tas om hand på något sätt. Ordningsreglerna diskuteras även under elevrådet, klassrådet och mentorstiden men lärarna känner dock inte till att elevernas åsikter samlas in. I intervju med några andra lärare framkommer att ordningsreglerna utarbetats gemensamt med eleverna. Lärarna uppger att det sällan sker en uppföljning av reglerna samt att eleverna inte respekterar ordningsreglerna kopplade till studiero och språkbruk.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. Ordningsreglerna och hur de följs ska regelbundet följas upp. Orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras. Ordningsreglerna ska utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna. Rektorn beslutar om ordningsregler. (5 kap. 5 § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att eleverna på barn- och fritidsprogrammet inte ges möjlighet att medverka i att utarbeta, följa upp eller omarbeta skolans ordningsregler. Tillsynen visar att eleverna inte känner till vem som beslutar om ordningsreglerna, om ordningsreglerna följs upp och utvärderas samt vad som händer om elever bryter mot ordningsreglerna. Enligt eleverna har de inte involverats i att utarbeta, följa upp eller omarbeta ordningsregler. I intervju med några lärare framkommer att eleverna som börjar i år 1 får diskutera reglerna, men att diskussionen inte tas om hand på något sätt. Att eleverna ges möjlighet att medverka i att utarbeta, följa upp och omarbeta ordningsreglerna bidrar positivt till elevernas benägenhet att följa reglerna.

Val av ingripande

Skolinspektionen får i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten. (26 kap. 11 § skollagen) Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Jönköpings kommuns verksamhet vid Sandagymnasiet rektorsområde 4 uppfyller inte författningarnas krav vad gäller att ordningsregler ska utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna. Vid en sammantagen bedömning av vad som framkommit i ärendet bedömer Skolinspektionen bristen som mindre allvarlig och finner därför skäl att tilldela Jönköpings kommun en anmärkning.

Områden utan konstaterade brister

Rektors beslut gällande arbetsplatsförlagt lärande

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervju med rektorn framkommer att det är rektorn som fattar beslut om att hela eller delar av nivån eller kursen i ett ämne ska förläggas till arbetsplatser och om hur fördelningen över läsåret ska göras.

Rättslig reglering

Huvudmannen ansvarar för att skaffa platser för det arbetsplatsförlagda lärandet och att detta uppfyller de krav som finns för utbildningen. Rektorn beslutar om att hela eller delar av kurser ska förläggas till arbetsplatser och om hur fördelningen över läsåren ska göras. (4 kap. 12 § 5st gymnasieförordningen)

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Jönköpings kommun brutit mot bestämmelserna när det gäller rektors beslut om arbetsplatsförlagt lärande. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

X Niklas Sjölen

Beslutsfattare
Signerat av: Niklas Sjölen

X Radenka Milikic

Föredragande
Signerat av: Radenka Milikic

I ärendets slutliga handläggning har även enhetschef Tobias Thorén, regionjurist Stina Nilsson samt utredarna Hans-Göran Arvidsson och Jenny Appelkvist medverkat.

Bilaga: Hur ni överklagar

Om ni anser att beslutet om föreläggande vid vite är felaktigt kan ni överklaga det genom att skriva till Förvaltningsrätten. Ställ överklagandet till Förvaltningsrätten i Stockholm, men skicka det till Skolinspektionen. Överklagandet kan skickas till Skolinspektionen, Box 330, 581 03 Linköping eller till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se.

Ange följande i överklagandet:

- Namn, personnummer eller organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer.
- Vilket beslut ni överklagar och ärendets diarienummer.
- Vilken ändring ni vill ha och varför ni anser att beslutet ska ändras.

Om ni anlitar ett ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress och telefonnummer anges.

Överklagandet ska ha kommit in till Skolinspektionen inom tre veckor från den dag ni har fått del av beslutet. Om ni företräder det allmänna, till exempel en kommun, ska överklagandet i stället ha inkommit inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, kommer Skolinspektionen att pröva om beslutet ska ändras och sedan skicka överklagandet, handlingarna i det överklagade ärendet och eventuellt nytt beslut till Förvaltningsrätten i Stockholm.